

travelbook

Podlasie i Suwalszczyzna

Bezdroża

Mistrzowska
ochrona **ERGO**
HESTIA®

Autorzy przewodnika: Andrzej Kłopotowski, Malwina Flaczyńska (opis tras turystycznych)

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Alicja Stępnik

Korekta: Anna Król, Anna Młynowska

Opracowanie kartograficzne: Magdalena Kroczak

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład i fotoedycja: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska

Okładka: materiały na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bepos1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN 978-83-246-4

Copyright © Helion, 2019

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE PODLASIA I SUWALSZCZYZNY _____ 7

INFORMACJE PRAKTYCZNE _____ 13

PRZED WYJAZDEM _____ 15

Wybór czasu podróży _____ 15

DOJAZD _____ 15

Samolotem _____ 15

Pociągiem _____ 15

Autobusem _____ 15

Samochodem lub motocyklem _____ 15

NA MIEJSCU _____ 16

Komunikacja _____ 16

Autobusy i mikrobusy _____ 16

Kolej _____ 16

Noclegi _____ 16

Wyżywienie _____ 17

Pamiątki _____ 18

INFORMACJE KRAJOZNAWCZE _____ 19

KRAJOZNAWCZE ABC _____ 20

Charakterystyka geograficzna _____ 20

Ochrona przyrody _____ 21

SPOŁECZEŃSTWO _____ 22

Ludność _____ 22

Religia _____ 23

► Wielokulturowa kuchnia _____ 24

KULTURA I SZTUKA _____ 26

Architektura _____ 26

Malarstwo _____ 27

Rzeźba _____ 28

Literatura _____ 28

Film _____ 29

Teatr _____ 30

Muzyka	31
Sztuka ludowa	31
▶ Nie tylko <i>Dziewczynka z konewką</i>	32
KULTURA I ROZRYWKA	34
BIAŁYSTOK	39
▶ Muzea Białegostoku	52
BIAŁOSTOCCZYŻNA	69
CHOROSZCZ	70
NARWIAŃSKI PARK NARODOWY	76
TYKOCIN	82
KNYSZYN	91
OSOWIEC-TWIERDZA	94
BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY	96
CZARNA BIAŁOSTOCKA	102
SUPRAŚL	104
KRYNKI	114
MICHAŁOWO	119
ZABŁUDÓW	122
▶ Podlaski Szlak Bociani	126
ŁAPY	128
MIĘDZY NARWIĄ A BUGIEM	133
BIELSK PODLASKI	134
NAREW	142
HAJNÓWKA	145
BIAŁOWIESKI PARK NARODOWY	150
SIEMIATYCZE	159
MIELNIK	164
DROHICZYN	168
KLESZCZELE	172
CIECHANOWIEC	175

ZIEMIA ŁOMŻYŃSKA _____	179
ŁOMŻA _____	180
NOWOGRÓD _____	193
WIZNA _____	196
GRAJEWO _____	200
SZCZUCZYN _____	203
▶ Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo _____	206
ZAMBRÓW _____	208
WYSOKIE MAZOWIECKIE _____	211
SUWALSZCZYZNA _____	213
SUWAŁKI _____	214
SUWAŁSKI PARK KRAJOBRAZOWY _____	225
WIGIERSKI PARK NARODOWY _____	228
SEJNY _____	234
AUGUSTÓW _____	238
SUCHOWOLA _____	246
SOKÓŁKA _____	248
INDEKS _____	254
AUTOR PRZEWODNIKA _____	256

Spis planów i map

Podlasie i Suwalszczyzna ___ okładka (przód)	Łomża _____	184
Białystok cały _____ 40	Suwałki _____	216
Narwiański PN _____ 78	Suwałski PK _____	224
Biebrzański PN _____ 98	Wigierski PN _____	230
Białowiecki PN _____ 152	Augustów _____	240
	Białystok centrum _____ okładka (tył)	

Spis ramek

Podlasie i Suwalszczyzna	Kodeks supraski _____	105
na dwóch kółkach _____	Wierszalin. Stolica świata _____	116
Uwaga, roaming! _____	Cud zabłudowski _____	122
Na styku granic _____	Park w puszczy _____	153
Rzeki Podlasia i Suwalszczyzny _____	Drezyną po puszczy _____	157
Esperanto _____	Jan Krzysztof Kluk _____	175
Kalendarium historyczne _____	Ulica Radziecka _____	181
Powstanie w getcie białostockim _____	Romeo i Julia z Łomży _____	190
Dziedzictwo białostockich Żydów _____	Suwalskie krasnale _____	217
PRL na szlaku _____	Staroobrzędowcy	
Białystok fabrykantów _____	na Suwalszczyźnie _____	221
Diabelski pakt _____	Nie tylko Szwajcaria _____	223
Zagłada tykocińskich Żydów _____	Kanał Augustowski _____	241
Bocianie wioski w Europie _____	Ksiądz Jerzy Popiełuszko _____	246
Serce króla _____	Cud w Sokółce _____	249

Legenda

Świątynia rzymskokatolicka, zbor protestancki	Obiekt noclegowy (dowolnego typu)
Cerkiew prawosławna, unicka	Kemping
Synagoga, inny obiekt związany z kulturą żydowską	Obiekt gastronomiczny (dowolnego typu)
Meczet, inny obiekt związany z kulturą muzułmańską	Kawiarnia, cukiernia
Świecki obiekt zabytkowy	Winiarnia, enoteka
Twierdza, zamek	Pub
Pomnik, fontanna, mała architektura	Supermarket, sklep, targ, bazar
Ruina trwała, obiekt archeologiczny	Kawiarnia internetowa, strefa Wi-Fi
Muzeum, galeria	Poczta
Inna atrakcja	Ośrodek zdrowia, szpital
Atrakcja przyrodnicza	Apteka
Atrakcyjny obiekt przyrody nieożywionej	Policja
Punkt informacji turystycznej	Teatr
Dworzec kolejowy	Punkt widokowy
Dworzec autobusowy	Inny obiekt (sklep, biuro, kasa itp.)
Stacja metra	Plaża
Lotnisko	Kąpielisko, basen
	Przystań promowa, port

Atrakcje Podlasia i Suwalszczyzny

ŚWIĄTYNIE WIELU RELIGII

Meczet w Bohonikach i Kruszyńnianach
Te żywe pamiątki są dowodem na współistnienie w regionie narodów i wyznań. Od 2012 r. znajdują się na prestiżowej liście Pomników Historii.

Synagoga i kościół Trójcy Świętej w Tykocinie

Zbudowana w 1642 r. synagoga należy do najlepiej zachowanych świątyń żydowskich w Polsce. Kościół Trójcy Świętej jest barokową perełką ufundowaną przez Jana Klemensa Branickiego.

Świąta Góra Grabarka

Najważniejsze prawosławne sanktuarium w Polsce. Cerkiew Przemienienia Pańskiego otaczają tysiące krzyży przyniesionych przez pątników.

Kościół św. Rocha w Białymstoku

Perła modernizmu na skalę światową. Świątynia projektu Oskara Sosnowskiego została wzniesiona jako wotum za odzyskanie przez Polskę niepodległości.

Kup książkę

Poleć książkę

NIESKAŻONA PRZYRODA

Puszcza Białowieża

Najlepiej zachowany las nizinny w Europie, którego symbolami są żubry i kilkusetletnie dęby. Jedyny polski obiekt przyrodniczy na Liście UNESCO. ^

Biebrzański Park Narodowy

Kraina Łosia to największy obszar chroniony w Polsce. Trudno dostępne, ciągnące się kilometrami nadrzeczne bagna i podmokłe łąki są ostoją dzikiej zwierzyny. v

Kup książkę

Poleć książkę

Narwiański Park Narodowy

Za sprawą rozległych rozlewisk i labiryntu koryt Narwi zwany jest polską Amazonią. Idealne miejsce lęgowe dla ponad 200 gatunków ptaków.

Suwalski Park Krajobrazowy

Garbata kraina tuż za rogatkami Suwałk. Jej symbolem jest Góra Cisowa zwana z racji kształtu podlaską Fudzijamą. Wymarzony teren dla rowerzystów i kajakarzy.

Kup książkę

Poleć książkę

Narwiański Park Narodowy

Nazywana polską Amazonią dolina Narwi od 1996 r. jest chroniona w ramach ★ **Narwiańskiego Parku Narodowego**. Rozciąga się na przestrzeni 6810 ha. Ochroną objęto obszar od Suraża na południu po Rzędziany na północy. Narew płynie tu wieloma korytami, które łącząc się i rozdzielając, tworzą swoisty labirynt wodny. Zalewana wiosną dolina jest miejscem gniazdowania ptaków. Są wśród nich gatunki zagrożone, jak batalion, rybitwa białowąsa, błotniak łąkowy, bąk czy wodniczka. Występują tu także bobry i wydry. Symbolem parku jest błotniak stawowy.

W sam środek Narwiańskiego Parku Narodowego możemy wejść przez ★ **kładkę łączącą wsie Śliwno i Waniewo**. Liczącą ponad kilometr przeprawa stanowi połączenie drewnianego pomostu z kilkoma pływającymi, przeciąganymi platformami, które pozwalają pokonać odnogi Narwi. To popularne wśród turystów miejsce umożliwia obserwowanie flory oraz ptactwa. Pośrodku trasy, w miejscu dawnego zamczyska, stała wieża widokowa. Można tu dojechać ścieżką rowerową poprowadzoną wzdłuż drogi Białystok-Kruszewo, rower zabrać na kładki i kontynuować podróż już na

Informacja turystyczna

Siedziba Narwiańskiego Parku Narodowego, Kurowo 10; www.npn.pl; npn@npn.pl; tel.: 864764811; V–IX pn.–pt. 7.30–15.30, sb.–nd. 10.00–18.00, X–IV pn.–pt. 7.30–15.30; bilety: jednodniowy normalny 5 zł, ulgowy 2,50 zł, trzydniowy normalny 12 zł, ulgowy 6 zł.

Noclegi

Na terenie parku i w jego otulinie można przenocować w gospodarstwach agro-

turystycznych. Dokładny wykaz jest dostępny na stronie www.npn.pl/baza-noclegowa.

Dojazd

Jadąc do Narwiańskiego Parku Narodowego, w samochodowych GPS-ach powinniśmy ustawić miejscowości Kurowo i Waniewo (po zachodniej stronie Narwi) bądź Śliwno (po stronie wschodniej). Tam znajdziemy miejsca parkingowe.

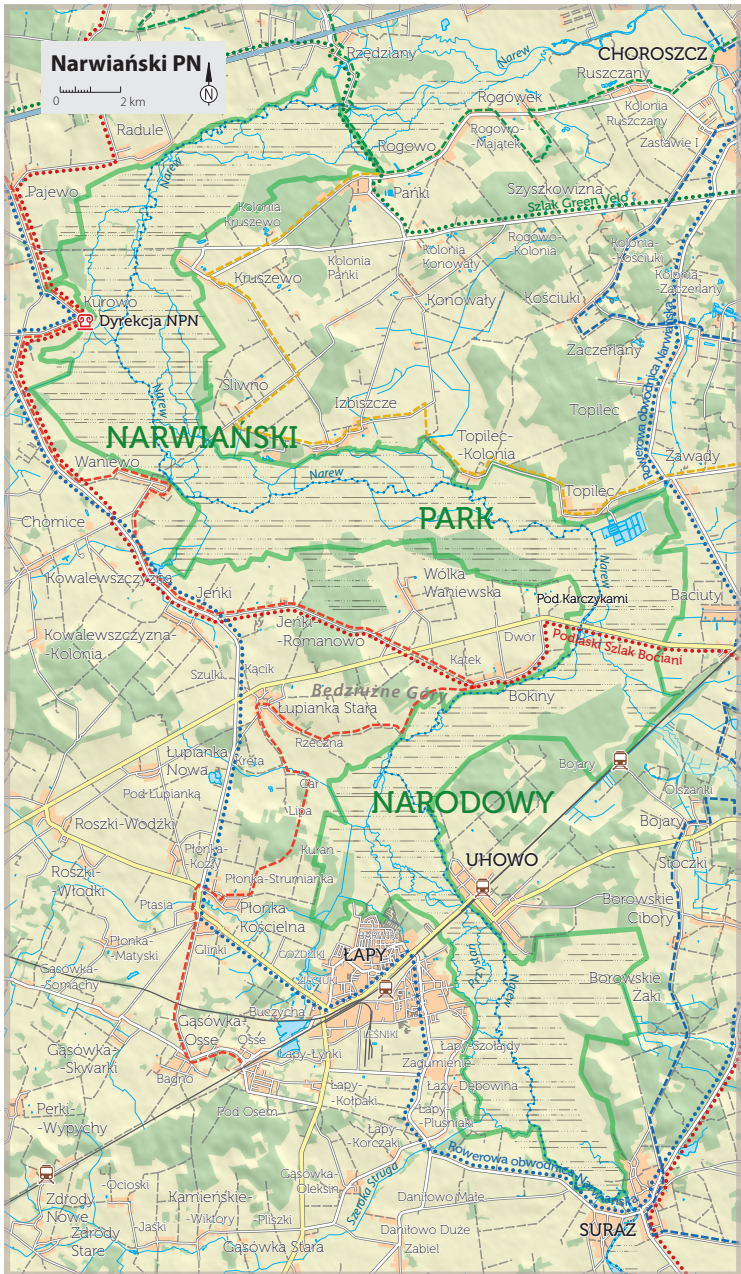

drugim brzegu Narwi. Tam, w **WANIEWIE**, można obejrzeć neoromański **kościół Wniebowzięcia NMP**.

Siedziba dyrekcji Narwiańskiego Parku Narodowego znajduje się w **KUROWIE**. Zajmuje XIX-wieczny **dworek**

otoczony **parkiem**. Znajduje się tu ekspozycja przyrodnicza poświęcona przyrodzie parku. Obok dworku zaczyna się **kładka wśród bagien**, pokazująca pięć parkowych ekosystemów: trzcinowisko, turzycowisko, rzekę, łąkę i zarośla wierzbowe.

Kup książkę

Poleć książkę

Niezwykle atrakcyjną formą obserwacji doliny Narwi są **wyprawy pychówkami** – płaskodennymi łodziami odpychanymi od dna długimi tyczkami lub wiosłami. O organizację spływów najlepiej dopytać w siedzibie Narwiańskiego Parku Narodowego. Zazwyczaj trwają od 2 do 5 godz. Przez teren parku przebiegają szlaki rowerowe. W kilku miejscach – m.in. w Waniewie, Kurowie i Topilcu – zbudowano wieże widokowe. W samym **TOPILCU** godna uwagi jest kaplica cmentarna św. Jerzego. W jej ikonostasie znajdują się XVII-wieczne **★ ikony** pochodzące z Supraśla.

SZLAKI TURYSTYCZNE

Park najlepiej zwiedzać w kajaku (zob. s. 81). Z myślą o tych, którzy nie mogą sobie

pozwolić na dłuższą wyprawę, przygotowano pętle wokół Kurowa o różnych długościach – mała ma 1,6 km, średnia 3,2 km, duża natomiast liczy 7,7 km.

W otulinie Narwiańskiego Parku Narodowego przebiegają cztery szlaki rowerowe: Podlaski Szlak Bociani (zob. s. 126), Obwodnica Narwiańska (zob. s. 80), Szlak Światowida oraz Szlak Łącznikowy poprowadzony w części po kładce z Waniewa do Śliwna. Wytyczono też szlaki piesze – 41-kilometrowy Szlak im. Władysława Puchalskiego z Łap do Jeżewa Starego oraz 47-kilometrowy Szlak im. Zygmunta Glogera łączący Jeżewo z Nowosiólkami przez Tykocin i Choroszcz. Na skraju Narwiańskiego Parku Narodowego biegnie Szlak Nadnarwiański, który pozwala odwiedzić m.in. Topilec, Śliwno i Kurowo.

Rowerowa Obwodnica Narwiańska

Długość trasy: 90 km – **Czas przejazdu:** 2 dni – **Oznakowanie:** niebieskie
Przebieg: Choroszcz – Tykocin – Kurowo – Waniewo – Płonka Kościelna – Łapy – Suraż – Turośń Dolna – Baciuty – Choroszcz

Szlak wiedzie wokół Narwiańskiego Parku Narodowego i umożliwia w wielu miejscach (a dokładniej – w okolicach Choroszczy, Tykocina, Kurowa i Suraża) podziwianie malowniczych widoków na rozlewiska tej rzeki. Są one piękne właściwie o każdej porze roku. Trasa prowadzi przeważnie po terenie równinnym, asfaltowymi i szutrowymi drogami, nie nastęrczając większych trudności technicznych. Jej przebieg pozwala zwiedzić najważniejsze zabytki regionu: pałac Branickich w Choroszczy,

barokową synagogę i zrekonstruowany zamek w Tykocinie, muzeum przyrodnicze w Kurowie, jak również zabytkowe kościoły (w Tykocinie, Surażu, Waniewie). Inną atrakcją może być odbicie ze szlaku na kładkę między Waniewem a Śliwnem (czarny szlak łącznikowy), prowadzącą przez rozlewiska Narwi. Kładka wraz z pięcioma przeprawami jest dostępna dla rowerzystów, choć w niektóre weekendy jazda może być utrudniona ze względu na sporą liczbę spacerowiczów.

Spływ kajakowy Narwią

Długość trasy: 122,8 km – **Czas przepłynięcia:** 5–6 dni

Przebieg: Rybaki – Narew – Puchły – Koźliki – Kożany – Doktorce – Suraż – Uhowo – Topilec – Waniewo – Kurowo – „Zerwany Most” – Rzędziany

Trasa łączy ze sobą urokliwe wioski Równiny Bielskiej, w tym Krainę Otwartych Okiennic, z „polską Amazonią” – rozlewiskami Narwi w Narwiańskim Parku Narodowym. Opisany odcinek to jedynie fragment całego szlaku kajakowego Narwi, jednak właśnie on uważany jest za najatrakcyjniejszy pod względem krajozrazowym, przyrodniczym i kulturowym. Trasa należy do łatwych, choć koniecznych jest kilka przenosek. Pewnego wysiłku wymaga również wypatrywanie właściwej drogi w granicach Narwiańskiego Parku Narodowego, gdzie rzeka rozwidła się na

wiele odnóg. W trakcie spływu kajakarze mają okazję podziwiać zabytkowe cerkwie (w Narwi, Puchłach, Koźlikach i Kożanach), a także XIX-wieczne kościoły w Surażu i Waniewie. Po drodze znajduje się również urokliwy dworek w Kurowie, siedziba dyrekcji i muzeum przyrodniczego Narwiańskiego Parku Narodowego. Inną atrakcją jest kładka łącząca Waniewo ze Śliwnem, przy której znajduje się wieża widokowa – można z niej podziwiać panoramę rozlewisk rzeki. Spływ dostarcza wielu okazji do obserwacji ptaków, żyjących na brzegach Narwi – zwłaszcza wiosną, w porze godów.

Podlaski Szlak Bociani

Długość trasy: 412,5 km – **Czas przejazdu:** ok. 5–7 dni

Przebieg: Białowieża – Pogorzelce – Narewka – Lewkowo Stare – Eliaszuki – Suszcza – Odrynki – Narew – Trześcianka – Kaniuki – Doktorce – Suraż – Turośń Dolna – Baciuty – Bokiny – Kurowo – Pajewo – Tykocin – Pentowo – Łaziuki – Zajki – Laskowiec – Dobarz – Osowiec-Twierdza – Goniądz – Dolistowo Stare – Jasionowo nad Biebrzą – Jaminy – Sztabin – Krasnybór – Rudawka – Mikaszówka – Strzelcowizna – Głęboki Bród – Czerwony Folwark – Wigry – Stary Folwark – Dębowo – Wołownia – Gulbieniszki – Blaskowizna – Stańczyki

Podlasie, kraina „wsi spokojnej, wsi wesołej”, to miejsce bytowania niezliczonych bocianów, które w ludowej mitologii miały przynosić szczęście i urodzaj. Wytyczony w 2002 r. Podlaski Szlak Bociani prowadzi przez wyjątkowo cenne pod względem przyrodniczym tereny, na których można zaobserwować setki tych pięknych ptaków.

Trasa na mapie Podlasia tworzy zygzak o długości ponad 400 km, wiodący z Puszczy Białowieskiej przez rozlewiska Narwi, bagna biebrzańskie i Puszcę Augustowską aż na Suwalszczyznę. Łączy on wszystkie cztery parki narodowe na Podlasiu (Białowiecki, Narwiański, Biebrzański i Wigierski), a także Suwalski Park Krajobrazowy. Jego atutem jest ogromna różnorodność krajobrazowa: bory sosnowe, lasy liściaste, rozległe łąki, trzcinowiska, bagna, rozlewiska rzek, a także typowy krajobraz rolniczy – krótko mówiąc, wszystko, co na Podlasiu najciekawsze pod względem przyrodniczym. Poruszający się szlakiem turysta ma wiele okazji do obserwacji bocianów – najczęściej tych najpopularniejszych, białych, żerujących na polach, łąkach i bagnach czy też przesiadujących w gniazdach. Szczęśliwcom może też udać się wypatrzeć znacznie rzadszego bociana czarnego – gatunek ten bytuje w lasach i jest dużo bardziej płochliwy od swego pospolitego kuzyna.

Kup książkę

Poleć książkę

Szczególnym punktem na szlaku jest Pentowo – Europejska Wieś Bociania z ok. 30 gniazdami bocianów, wieżami obserwacyjnymi i zabytkowym dworem.

Najlepszą porą zarówno na wyprawę rowerową szlakiem, jak i obserwację bocianów, jest okres od kwietnia do sierpnia (choć zdarza się, że pierwsze osobniki pojawiają się w regionie już w marcu, a ostatni maruderzy wyruszają na południe dopiero we wrześniu). Oprócz bocianów na trasie można zaobserwować również wiele innych interesujących ptaków, m.in. żurawie, bataliony, czaple, łabędzie, różne gatunki gęsi, kaczek i mew.

Większość szlaku ma charakter równinny, jednak w północnej jego części pojawiają się wzniesienia, będące sporym wyzwaniem dla rowerzystów. Część trasy prowadzi mniej lub bardziej uczęszczanymi wyasfaltowanymi drogami, inne odcinki pokonuje się utwardzonymi ścieżkami rowerowymi lub drogami szutrowymi (o zniechędzonej przez rowerzystów nawierzchni typu „tarka”). Przejechanie na jednoślądzie całej trasy to propozycja dla wytrawnych cyklistów, jednak niektóre odcinki szlaku świetnie nadają się na krótkie wycieczki (również z dziećmi).

Podlaski Szlak Bociania to propozycja nie tylko dla miłośników przyrody, lecz także dla osób zainteresowanych bogactwem miejscowej kultury. Na trasie znajdują się liczne zabytki architektury drewnianej, m.in. bogato zdobione cerkwie i domy w Krainie Otwartych Okiennic nad Narwią, urokliwe dworki, wiejskie kościoły w Puszczy Augustowskiej (Jaminy, Mikaszówka) czy molenny staroobrzędowców na Suwalszczyźnie. Znajdziemy tu również miejsca związane z historią regionu, jak zrekonstruowany zamek oraz muzeum w starej synagodze w Tykocinie, umocnienia twierdzy Osowiec, Kanał Augustowski oraz barokowy klasztor w Wigrach.

Kup książkę

Poleć książkę

Narew

Niewielka dziś miejscowość (ok. 4 tys. mieszkańców) może się pochwalić historią sięgającą XV w. To wtedy bielscy mieszkańcy założyli nad rzeką Narew osadę portową. Na początku XVI w. otrzymała ona prawa miejskie chełmińskie nadane przez Olbrachta Gasztołda, a w 1529 r. prawa magdeburskie. Położenie na szlaku między Koroną a Litwą sprawiło, że miasto szybko zaczęło się rozwijać. Do dziś zachowany został zresztą XVI-wieczny układ urbanistyczny. W 2. poł. XVII w. powstała trójczłonowa przeprawa przez rzekę. Niestety wraz z potopem szwedzkim nastąpił krach, a miasto nie podniosło się już z kryzysu. Dziś miejscowość

znana jest za sprawą firmy produkującej maszyny rolnicze, która należy do najważniejszych przedsiębiorstw w całym regionie.

WARTO ZOBACZYĆ

★ **Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława Biskupa i Męczennika** (ul. Kościelna 2) to najważniejszy zabytek Narwi. Usytuowana na wysokim brzegu rzeki świątynia zaliczana jest do grona najcenniejszych drewnianych kościołów na terenie województwa. Obecna barokowa bryła pochodzi z przełomu lat 30. i 40. XVIII w. (ale kaplica istniała w tym miejscu już

▼ **Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława Biskupa i Męczennika**

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Cerkiew Podwyższenia Krzyża Pańskiego

w XVI w.). Dwie wieże w fasadzie zwieńczone są hełmami. W elewacjach bocznych charakterystyczne są długie, wąskie okna doświetlające wnętrze. Niewykluczone, że projekt wyszedł spod ręki Jakuba Fontany. Budowniczym był Ludwik Ignacy de Riaucour, późniejszy biskup łucko-brzeski. W środku znajduje się zespół barokowych i klasycystycznych ołtarzy. Obok kościoła stoi drewniana **dzwonnica** wzniesiona w 2. poł. XVIII w. oraz **plebania**.

Cerkiew Podwyższenia Krzyża Pańskiego (ul. księcia Józefa Poniatowskiego 27) jest młodsza o przeszło wiek od kościoła. Drewnianą świątynię wzniesiono w 1882 r. Jej charakterystycznymi elementami są snycerskie dekoracje.

Muzeum Wsi w Narwi 📍 ul. Dąbrowskiego 8, po uzgodnieniu tel.: 856816050; **wstęp bezpł.** jest prywatną inicjatywą Mariana Świąckiego. Można tu znaleźć przedmioty codziennego użytku wykorzystywane w gospodarstwach domowych, wśród

których są m.in. żarna, kierat czy sieczkarnia, a także archiwalne fotografie.

OKOLICE

Przy trasie z Narwi do Zabłudowa usytuowana jest tzw. **★ Kraina Otwartych Okiennic**, na którą składają się wsie Trześcianka, Puchły i Soce. Zachowała się tu **tradycyjna zabudowa** z kolorowymi okiennicami i charakterystycznymi zdobieniami narożników domów, okapów dachowych oraz ornamentami nad oknami. Wzorce zostały zaczerpnięte z Rosji – przez powracających z bieżenistwa mieszkańców. Wśród motywów są przedstawienia zwierząt, ornamenty roślinne, krzyże, gwiazdy czy układy przypominające hafty.

TRZEŚCIANKA położona jest wzdłuż głównej drogi Narew–Zabłudów. W jej centralnej części znajduje się **cerkiew św. Michała Archanioła** z lat 1864–67. Starszy, bo XVI-wieczny, jest układ przestrzenny wsi.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Kraina Otwartych Okienic – Soce

W PUCHŁACH (4,5 km na południowy zachód od Trześcianki) najładniejszym obiektem jest ★ **cerkiew Opieki Matki Bożej**. Błękitną, drewnianą budowlę z detalem malowanym na ciemny i biały kolor zdobią liczne dekoracje snycerskie. Obecną świątynię zbudowano w latach 1913–19. Stoi w miejscu, gdzie w XVI w. podobno objawiła się Matka Boska. Najciekawszą wsią w okolicy są ★ **SOCE** (5 km na północ od Puchłów). To tak naprawdę dwie ulicówki, między którymi przepływa rzeczka Rudnia. Północna część wsi nazywana jest Mokrawy, południowa zaś – Suchlany. Do dziś w obu zachowały się zdobione, kolorowe domy. Najlepszym rozwiązaniem jest spacer jedną częścią wsi i powrót drugą. Przy wjazdach do Soców stoją **krzyże wotywnne**. Najciekawsze są te przy drodze do Trześcianki. Przy drodze do wsi Puchły

z kolei usytuowana jest **kapliczka św. Prokoka Eliasza**.

W ODRYNKACH (8 km na północny wschód od Narwi) znajduje się prawosławna ★ **pustelnia św.św. Antoniego i Teodozjusza Kijowsko-Pieczerskich**. Dzieje miejsca sięgają 1518 r., kiedy to książę Iwan Wiśniowiecki znalazł tu ikonę św. Antoniego Pieczerskiego i ufundował kaplicę. W XVI w. powstał tutaj skit, a następnie monaster. Na początku XVII w. do Odrynek przyjechali prawosławni mnisi z Supraśla. Współczesna historia miejsca zaczyna się w 2006 r., kiedy to archimandryta suprański ojciec Gabriel (1962–2018) założył tu pustelnię, a następnie wznosił nowe zabudowania z cerkwią św.św. Antoniego i Teodozjusza. Skit położony jest w dolinie rzeki Narew. Ze wsi Odryniki prowadzi tu kładka nad bagnami.

Kup książkę

Poleć książkę

Hajnówka

Będąca bramą do Puszczy Białowieskiej Hajnówka zasługuje choć na krótki przystanek w drodze do Krainy Żubra. Warto się zatrzymać przy soborze Trójcy Świętej, godne uwagi jest też muzeum prezentujące dziedzictwo podlaskich Białorusinów.

HISTORIA

Początki Hajnówki sięgają XVI w., kiedy istniała tu osada strażnika leśnego – Straży Hajnowskiej. Przez kolejne wieki była ośrodkiem leśnym. Po III rozbiórce Polski trafiła pod zwierzchnictwo carskie. Ożywienie nastąpiło wraz z budową kolei żelaznych. Na przełomie XIX i XX w. Hajnówka znalazła się na przecięciu szlaków Bielsk Podlaski–Białowieża oraz Siedlce–Wołkowysk. W 1915 r. gospodarkę leśną prowadzili tu Niemcy. W Puszczy Białowieskiej stworzono sieć leśnych wąskotorówek, w Hajnówce zaś powstały tartaki oraz zakłady naprawy czołgów. W 1919 r. miejscowość znalazła

się w granicach Polski. Cztery lata później biskup wileński Jerzy Matulewicz erygował lokalną parafię. Zaczęto budować miasto. Głównymi zakładami były Fabryka Chemiczna, Zarząd Kolei Leśnych, Terebenthen oraz Zakłady Drzewne Lasów Państwowych. Hajnówka stała się drugim ośrodkiem przemysłowym w województwie. Zamieszkiwali tu Polacy, Białorusini, Ukraińcy, Żydzi i Rosjanie oraz Niemcy. Kres prosperity przyniosła II wojna światowa. Obecnie to miasto powiatowe „doklejone” od zachodu do Puszczy Białowieskiej. Prawa miejskie ma od 1951 r. Jest ważnym ośrodkiem mniejszości białoruskiej na Podlasiu.

WARTO ZOBACZYĆ

★ **Sobór Trójcy Świętej** (ul. ks. Antoniego Dziewiątowskiego 15) jest dziś symbolem Hajnówki. Śmiały projekt świątyni wykonał prof. Aleksander Grygorowicz. To budowla o finezyjnie ukształtowanym dachu nakrytym cebulastymi kopułkami, z dobudowaną do bryły dzwonnica. Miłośnicy architektury współczesnej dostrzegą w świątyni z pewnością inspiracje Le Corbusierem i jego

Kup książkę

Poleć książkę

Suwalszczyzna

Suwalszczyzna i ziemia augustowska to kraina jezior oraz popularne miejsce wypoczynkowe. Suwałki są uznawane za najlepiej zachowane miasto z czasów Królestwa Kongresowego. Augustów przyciąga licznymi jeziorami oraz Kanałem Augustowskim, będącym jednym z najpopularniejszych

szlaków kajakowych w Polsce. Wielu wodniaków wybiera też Rospudę oraz Czarną Hańczę.

Popularnym celem wycieczek, zwłaszcza dla turystów preferujących aktywny wypoczynek, jest Suwalski Park Krajobrazowy z Cisową Górą zwaną suwalską Fudzijamą.

Suwałki

Nazywane „polskim biegunem zimna” Suwałki (69,6 tys. mieszkańców) nie zostają w tyle za innymi polskimi miastami. Długo uznawane za miejsce na końcu świata dziś są przykładem świetnie prosperującego, rozwijającego się na własnych zasadach ośrodka. Wykorzystują przy tym położenie w pobliżu granicy z Litwą – przez miasto przebiegają główne szlaki komunikacyjne z zachodu na północny wschód Unii Europejskiej. Z Suwałkami związane są wybitne postaci polskiej kultury, jak Maria Konopnicka, Andrzej Wajda, Lechosław Marszałek czy Alfred Wierusz-Kowalski. Latem rokrocznie rozbrzmiewa tu blues w ramach Suwałki Blues Festival.

HISTORIA

Pierwsze ślady osadnictwa wiążą się z Jąćwingami, po których pozostały m.in. kurhany w podsuwalskiej Szwajcarii (zob. s. 223). Od XIII w. tereny te były sceną sporów, w których udział brał zakon krzyżacki. W 1422 r. obszar włączono w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego. Były to puszcze stanowiące arenę łowów książęcych i królewskich.

Miasta nie byłoby, gdyby nie zakon kamedulów, który w 1667 r. otrzymał od Jana Kazimierza znaczną część Suwalszczyzny. Ich główną siedzibą stały się Wigry (zob. s. 228). Suwałki z kolei – wzmiankowane w dokumentach historycznych od 1688 r. – były jedną z wsi założonych przez zakon. Rozwojowi miejscowości sprzyjało położenie na szlakach z Grodna do Królewca oraz z Augustowa do Bakalarzewa. W 1710 r. suwalczanie otrzymali od Augusta II zgodę na organizowanie jarmarków i targów. Zaczęli też budowę pierwszego kościoła. W 1715 r. założono miasto. Pięć lat później prawa kamedulskie potwierdził król.

W okresie rozbiorów Polski pod koniec XVIII w. Suwałki zmieniały często przynależność państwową. Najpierw zajęły je wojska pruskie. Skasowano pobliski klasztor wigierski. W 1807 r. Suwałki znalazły się w Księstwie Warszawskim. W 1816 r. stały się stolicą województwa augustowskiego w składzie Królestwa Polskiego. Decyzję tę umocniła inspekcja gen. Józefa Zajączka z 1819 r., który najwyżej spośród okolicznych miejscowości ocenił właśnie Suwałki. To przyczyniło się do rozwoju ośrodka, zaczęto wznosić nowe

budynki, świątynie, uporządkowano też układ urbanistyczny. Pojawili się tu wybitni architekci, z Henrykiem Marconim i Piotrem Aignerem na czele – ich dokonania możemy oglądać do dziś. W 1872 r. Suwałki liczyły ok. 20 tys. mieszkańców, co dało im czwarte miejsce wśród miast Królestwa Polskiego (po Warszawie, Łodzi i Lublinie). Jako miasto gubernialne wciąż miały możliwości rozwoju, które jednak w 2. poł. XIX w. zaczęły maleć – Suwałki ominęła Kolej Warszawsko-Petersburska, odbił się na nich również upadek powstania styczniowego.

Zwrot nastąpił na przełomie XIX i XX w., gdy wokół centrum powstały duże kompleksy koszarowe. Na początku XX w. nastąpiło też ożywienie polskie. Powstały szkoła, czasopismo, muzeum. Odżyły idee niepodległościowe. Zakończenie I wojny światowej nie przyniosło na

Suwałszczyźnie wyzwolenia. Rozgorzał spór polsko-litewski na temat przyszłości regionu. W maju 1919 r. do Suwałk weszły oddziały litewskie. W sierpniu, gdy miasto było już pod zwierzchnictwem polskim, opodał wybuchło tzw. powstanie sejneńskie – Sejny były wtedy pod administracją litewską. Kolejny etap sporu polsko-litewskiego miał miejsce w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Po odrocie Sowiec spod Warszawy Litwini ustąpili z Suwałk. W latach międzywojennych straciły one na znaczeniu, znane były głównie ze stacjonujących oddziałów wojskowych. Uległo to zmianie po II wojnie światowej i wytyczeniu nowej granicy na wschodzie. W 1975 r. miasto stało się stolicą nowego województwa. Dziś wykorzystuje swe położenie na szlaku tranzytowym między zachodnią Europą a państwami nadbałtyckimi.

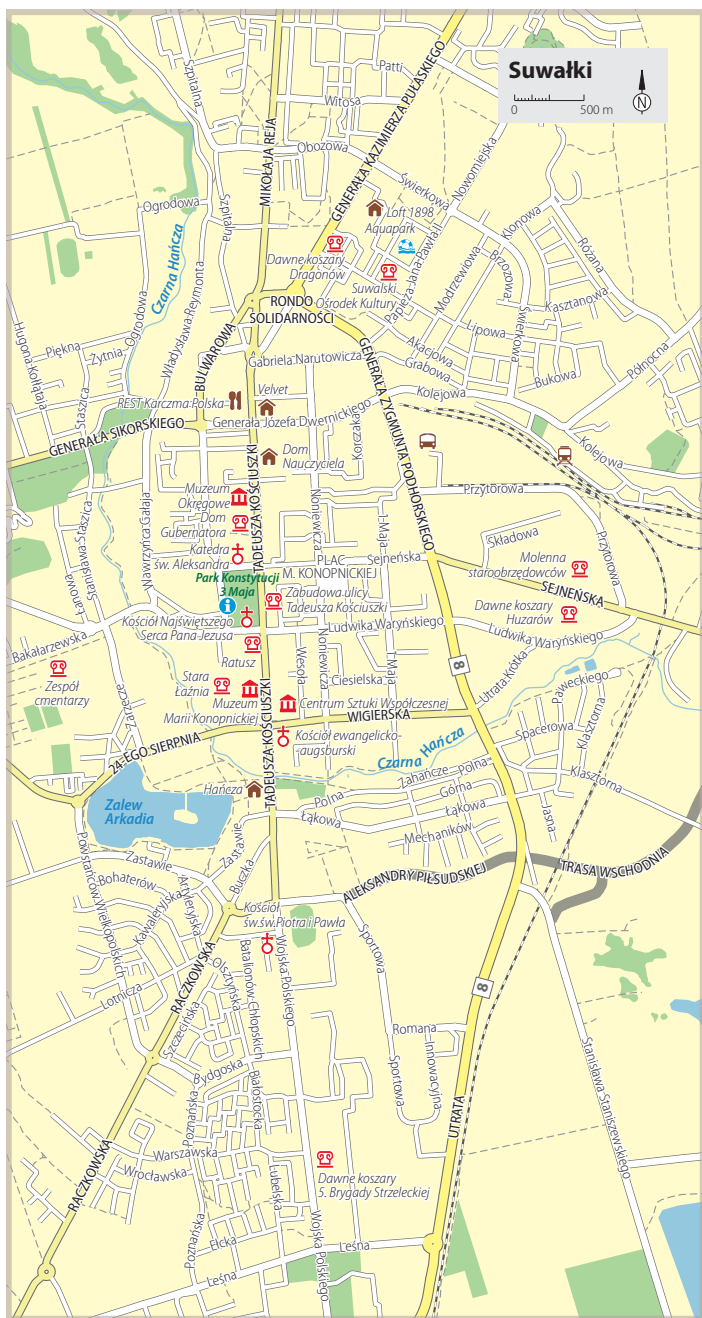
▼ Ratusz

Kup książkę

Poleć książkę

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Podlasie i Suwalszczyzna

to wymarzone miejsca zarówno dla tych, którzy uwielbiają odkrywanie zabytków, jak i dla osób, które nad zwiedzanie przedkładają aktywny wypoczynek. Nie brakuje tu rezydencji, pałaców i dworców. Zachowane historyczne miasta i wsie przechowują pamiątki świadczące o wielokulturowej i wieloreligijnej mieszance, jaka przez wieki tworzyła ten region. Podlaskie to też parki narodowe i krajobrazowe, które pozwalają obcować z nieskażoną przyrodą. Z myślą o turystach powstały w nich liczne szlaki rowerowe. Liczne jeziora i rzeki sprawiają, że to także wymarzony region, by spędzić tu wakacje np. w kajaku.

Białowieskie **żubry**

Urokliwe **miasteczka**

Cerkwie, kościoły i meczety

Mieszanka **kultur**

Znakomita **kuchnia**

Szlaki dla aktywnych

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint^{PL}

ISBN 978-83-283-5168-4

Cena 26,90 zł